

Vždy ma šokuje ich zameranost' na detaily

Nadežda Okenicová (1981)

Vyštudovala špeciálnu pedagogiku, ľuďom s Aspergerovým syndrómom sa venuje desať rokov. Je kandidátkou výcviku v Českej spoločnosti pre psychoanalytickú psychoterapiu. Je riaditeľkou pre odbornú činnosť v autistickom centre Andreas v Bratislave, kde pracuje ako špeciálna pedagogička terapeutka.

Ľudia s autizmom alebo Aspergerovým syndrómom to nemajú ľahké. Žijú však medzi nami a chodia na terapie, kde sa im venujú odborníci. O svojich skúsenostiach s nimi hovorí špeciálna pedagogička Mgr. NADEŽDA OKENICOVÁ z autistického centra Andreas.

Akí sú ľudia, ktorým priradujeme tzv. Aspergerov syndróm?

Bežne žijú medzi nami, len bývajú označovaní za „čudákov“, sú medzi nimi aj géniovia ako Bill Gates. Ani pri hrdinovi seriálu Dr. Housovi by nikomu nenapadlo, že by mohol mať práve Aspergerov syndróm. Aj Temperance, hrdinka seriálu Kosti, by mohla patriť do tejto kategórie. V jednom z dielov sa rozhodla, že by už mohla mať dieťa a svojmu kolegovi to len tak oznámila - bez akéhokoľvek úvodu, bez toho, že by žili v partnerskom vzťahu.

Čo vlastne tento syndróm znamená?

Jeho nositeľ iným spôsobom vníma a chápe svet. Treba však rozlišovať medzi vysokofunkčným autizmom a Aspergerovým syndrómom. Deti s vysokofunkčným autizmom majú oproti deťom s AS ešte výraznejšie ťažkosti s porozumením a použitím jazyka, väčšie ťažkosti v sociálnych kontaktoch, nadobudnuté vedomosti a schopnosti nevedia preniesť do

praktického života a potrebujú väčšiu mieru pomoci v škole aj v živote.

Ako sa diagnostikuje Aspergerov syndróm?

Ide sa späť od narodenia dieťaťa. Rodičia hovoria, ako nadväzovalo kontakty, ako vyzerali jeho hry, či potrebovalo partnera, či sa vedelo hrať na „akože“, alebo len napríklad zoraďovalo stereotypne autička do radu. V našom zariadení využívame štandardizované testy, dotazníky, prostredníctvom hier či rozhovoru vytvárame situácie, v ktorých sa odhalí, či ide o dieťa s autizmom, alebo nie.

Hru využívate aj v terapii?

S dieťaťom je najprirodzenejšie kontaktovať sa práve cez hru. Často sa stretávam s tým, že keď deti ku mne prichádzajú, z rôznych príčin sa nehrajú, prípadne ich hra býva stereotypná, opakujúca sa a najmä izolovaná, bez možnosti, aby som sa do nej mohla ja alebo ktokoľvek iný zapojiť. Ak dosiahneme, že sa už dokáže hrať, dieťa získava obrovskú kapacitu na svoj ďalší rozvoj.

Čo si máme predstaviť pri tzv. syndróme savantov?

Je to označenie výnimočných schopností, tie však nemusia mať všetky deti s autizmom.

Máte medzi svojimi pacientmi aj niekoho s geniálnou pamäťou?

Áno, poniektorí vedú naspamäť všetky zastávky MHD v Bratislave. Ak mu povie, kam chcete ísť, naviguje vás ako GPS.

V čom ešte dokážu byť mimoriadni?

Vždy ma šokuje ich zameranost' na detaily. Rozlišujú napríklad druhy a typy autobusov, trolejbusov podľa

„Aspergerov syndróm je spôsob bytia, osobnostného fungovania človeka, preto liečba v zmysle úplného vyliečenia má svoje limity.“

najmenších detailov, vedú aj, kde má ktorý rozmiestnené aké zariadenie. Spomínam si aj na mladého muža, ktorý vedel všetky mená v kalendári, kedy má kto meniny a aj k hociakejmu dátumu pridelil deň, napríklad keď pripadal na štvrtok.

Akým spôsobom im pomáhate?

Každému sa venujem individuálne. Dôležité je dosiahnuť u dieťaťa alebo mladého človeka schopnosť vyjadrovať kladné i záporné pocity voči tým, ktorých dieťa miluje. Pracujem s ich emóciami, ktoré nemajú pomenované. Tieto deti nepovedia priamo, že ich niečo našťvalo, vyjadria to inak. Pomáham porozumieť im a následne vyjadriť a usmerniť konštruktívnejším spôsobom. Veľmi dôležité je vytvorenie vzťahu a dôvery medzi terapeutom a dieťaťom.

Je častejší výskyt Aspergerovho syndrómu v nejakom povolani?

Veľmi často sa kombinuje s technickým smerom, s programovaním či architektúrou. Poznala som jedného profesora na vysokej škole, matema-

tika, ktorý nikdy nemal správne zapínané gombíky a nikdy sa na študentov neďíval.

Ťažkosti s nadväzovaním očného kontaktu sú jedným z prejavov AS?

Veľa detí si pamätá ľudí skôr podľa oblečenia či nejakých detailov. Tvár sa vie veľmi rýchlo meniť podľa výrazu a hovoreného kontextu, a to im robí problém, pretože často nevedia odčítať neverbálnu komunikáciu, gestá, a tak im unikajú dôležité informácie. Preto si v nižšom veku napríklad nepamätajú mená či tváre spolužiakov, ani nevedia, s kým chodia do triedy. Podobné je to pri hovorenej reči, veci vnímajú veľmi doslovne.

Ironická matka a autistické dieťa - to asi nie je dobrá kombinácia?

Keď mu povieme ironicky: „Tak to sa ti teda podarilo!“ autistické dieťa počuje len to sa podarilo. A pokračuje ďalej v tom, čo robilo. Nepočuje skrytý význam, nedomyslí si kontext.

Ako sa dá vyhnúť podobným nedorozumeniam?

Treba byť jasný, zrozumiteľný, pokojne vysvetľovať, nehovoriť skryto medzi riadkami. Vysvetľovať a vysvetľovať, čo znamená napríklad výraz „mať maslo na hlave“.

Štatistiky výskytu sú výrazne v prospech chlapcov.

Kritériá štandardných diagnostických metód sú nastavené na akčnejšie typy, preto si môžu prepadať tichší chlapci či dievčatá. Preto je dôležité ísť k odborníkovi, ktorý vie posúdiť dieťa na základe kvalitatívnych, nielen kvantitatívnych ukazovateľov. Výskyt je častejší u chlapcov. Pomer dievčat a chlapcov je v priemere 1:4, ale niektorí autori uvádzajú až 1:2.

Je autizmus alebo AS dedičný?
Dedičnosť sa veľmi často spomína ako jeden z faktorov.

Niekoľko sa hovorí až o epidémii autizmu, nie je to prehnané?
Nárast reálny je, ale niečo je spôsobené aj zlepšením diagnostiky.

Liek na to neexistuje.

Aspergerov syndróm je spôsob bytia, osobnostného fungovania človeka, preto liečba v zmysle úplného vyliečenia má svoje limity. Dlhodobou a intenzívnou psychoterapiou je však možné dosiahnuť určité kvalitatívne zmeny, ktoré môžu človeku pomáhať v lepšom porozumení seba samého, vo fungovaní medzi ľuďmi a s ľuďmi.

Aké máte výsledky s liečením?

Terapia je dlhodobá, môže trvať aj štyri - päť rokov, stretávame sa minimálne raz do týždňa. Som šťastná, ak chlapec, ktorý za mnou prišiel ako štrnásťročný, že sa mu ťažko hľadali kamaráti, nič ho nebavilo, takmer s nikým sa nestretával, v škole ledva prechádzal, úspešne zmaturoval a rozhodne sa vydať do sveta - na vysokú školu. Nemožno k tejto situácii pristupovať spôsobom, že mám Aspergerov syndróm, nedá sa s tým nič robiť. Ak ľudia s Aspergerovým syndrómom vedú zvyčajne svoj talent využiť, je to pre nich úžasný dar. Naša spoločnosť je našťastie nastavená tak, že ak má niekto talent, zvyčajne sa mu tolerujú nejaké tie odchýlky v správaní. Poznanie a porozumenie sú však nevyhnutným predpokladom na vzájomnú toleranciu, ktorá je kľúčom k vzájomnému spokojnému spolunažívaniu. Pretože každý z nás je iný.